

ОБЛІК І АУДИТ

УДК 657.471 : 658 (045)

JEL classification: M41, M42, D24

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.03.111>

Михайло ПРОДАНЧУК,

доктор економічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу методології обліку та оподаткування,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
вул. Героїв Оборони, 10, м. Київ, 03127, Україна.

E-mail: prodanchukma@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3600-4121>

РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

Проданчук М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 3. С. 111 – 125. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.03.111>

Prodanchuk, M. (2019). Rozvytok funktsii bukhgalterskoho obliku v upravlinni biznesom [Development of accounting functions in business management]. *The Herald of Ternopil National Economic University*, 2019, Vol. 3, 111 – 125. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.03.111>

Анотація

Вступ. Проблеми існуючої теорії, методології та організації бухгалтерського обліку потребують вирішення з урахуванням практичних запитів сучасного управління. У свою чергу це забезпечує можливість розширення функціональності бухгалтерського обліку для прийняття обґрунтованих рішень, орієнтованих на досягнення ефективності діяльності підприємств і максимізацію вартості бізнесу, що сприяє зростанню вагомості бухгалтерського обліку в управлінні.

Зазначене свідчить про актуальність обраної теми, що визначило напрями дослідження, що потребує поглибленого наукового дослідження, його науково-методологічну та практичну значущість.

Мета статті полягає у систематизації існуючих підходів та удосконалення класифікації функцій бухгалтерського обліку у відповідності до запитів системи управління.

© Михайло Проданчук, 2019.

Методи. У процесі дослідження зростання функціональності бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом використовувалися загальнонаукові методичні прийоми пізнання дійсності, серед яких: структурно-логічний та семантичний аналіз – для уточнення та впорядкування термінології в понятійному апараті; індукція та дедукція – для параметризації функціональності бухгалтерського обліку в управлінні; групування та класифікації – для розробки методичних засад і систематизації класифікаційних ознак функцій бухгалтерського обліку.

Дослідження базуються на основі загальних методах вивчення економічних процесів, фактів та явищ запитів менеджменту щодо зростання функціональності бухгалтерського обліку для управління бізнесом. Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань функцій бухгалтерського обліку в системі управління, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів, результати особистого досвіду та спостережень.

Результати. Бухгалтерський облік як інформаційна система, яка призначена для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень, потребує розширення його функцій та збільшення вирішуваних завдань. Ці складові стали одними із головних в бухгалтерському обліку, разом із тим і в менеджменті, як обов'язкові інструменти управлінських відносин в бізнесі. Сьогодні перед бухгалтерським обліком постає наукова проблема, що потребує теоретико-методологічних обґрунтувань та практичного вирішення. Вона полягає у необхідності розширення функціональності бухгалтерського обліку в бізнесі, з метою задоволення запитів управління, орієнтованих на досягнення стратегічної мети діяльності підприємства та максимізацію вартості ресурсів.

Проведений аналіз, щодо еволюції інформаційних запитів галузевого управління та пріоритетності функцій обліку в розвитку бізнесу дає можливість зробити висновок, що пріоритетне завдання характеризує процес інформаційного забезпечення замовників та споживачів.

За результатами вивчення класифікацій функцій нами зроблено висновок, що найчастіше вчені вказують інформаційну функцію, другою за рейтингом є контрольна, а потім аналітична й оцінювальна. Розглянувши різні підходи вчених щодо класифікації функцій бухгалтерського обліку й підсумовуючи результати дослідження, нами зроблено висновок, що існуючий набір функцій обліку не дозволяє повною мірою виконувати поставлені перед ним завдання. Тому, в сучасних умовах розвитку глобальної економіки, вирішення цієї проблеми потребує як теоретичних так і методологічних обґрунтувань. Саме тому важливою складовою підвищення значимості бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом є розширення його функціональності, зокрема за рахунок виокремлення нових об'єктивно сформованих функцій.

Враховуючи пріоритетність функцій обліку в розвитку бізнесу, слід їх класифікувати відповідно до інформаційних запитів системи управління, в результаті чого пропонуємо ввести вартісно-орієнтовану функцію та функцію збереження капіталу і економічної безпеки бізнесу.

Функція збереження капіталу – це інструмент, за допомогою якого здійснюється формування власного капіталу, регулювання відносини власності та управління

бізнесом, що забезпечує правову платформу повноти розрахунків із власниками та гарантує економічну безпеку підприємства. Дана функція сприятиме управлінню формуванням капіталу та його використанню. Вартісно-орієнтована функція заснована на створенні ринкової вартості бізнесу або наданні активам характеристик найбільш цінних інвестицій. Вона відображає зміну вартості майна підприємства з позиції трансформації його цінності у зовнішньому середовищі та дає змогу краще зрозуміти альтернативні переваги інвестиційних джерел.

Запропоновані функції спрямовані на виявлення ступеня участі власників в управлінні господарюючого суб'єкта, повноти розрахунків з ними та визначення ринкової вартості бізнесу, підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України.

Перспективи. Подальші наукові дослідження у напрямку зростання функціональності бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом доцільно проводити на основі твердження яке будується на тому, що бухгалтерський облік є основною функцією управління, що сприятиме реалізації всіх функцій управління. Це дасть можливість визначити місце функцій бухгалтерського обліку у досягненні мети управлінської системи, що сприятиме у подальшому формуванню зворотних зв'язків між менеджментом та бухгалтерським обліком.

Поглиблене вивчення функцій бухгалтерського обліку створить основу підвищення теоретичного і методологічного рівня його розвитку та посилить функціональність у системі управління бізнесом. Функціональний підхід дасть змогу вивчити об'єкт бухгалтерського обліку не з погляду внутрішньої будови, сукупності взаємозв'язків елементів його системи, а з іншого боку – взаємозв'язків із зовнішнім середовищем.

Ключові слова: управлінські рішення, вартісно-орієнтоване управління, система бухгалтерського обліку, теорія бухгалтерського обліку, практика бухгалтерського обліку, функції обліку, функція збереження капіталу, вартісно-орієнтована функція.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 11.

Abstract

Mykhailo PRODANCHUK

INCREASE IN ACCOUNTING FUNCTIONALITY IN AGRICULTURAL BUSINESS MANAGEMENT

Purpose. Problems of the existing theory, methodology and organization of accounting need to be solved taking into account practical requirements of modern management. In turn, this provides an opportunity to expand the functionality of accounting to make informed decisions, focused on achieving the efficiency of business operations and maximize the value of business, which contributes to the increased importance of accounting in management.

This testifies to the relevance of the chosen topic, which determined the directions of the research, which requires in-depth scientific research, its scientific-methodological and practical importance.

Purpose. *The purpose of the article is to systematize existing approaches and to improve the classification of accounting functions in accordance with the requirements of the management system.*

Methods. *In the process of researching the growth of accounting functionality in the management of agrarian business used general scientific methods of knowledge of reality, including: structural-logical and semantic analysis - to clarify and streamline the terminology in the conceptual apparatus; induction and deduction - for parameterization of accounting functionality in management; grouping and classification - to develop methodological principles and systematize the classification features of accounting functions.*

The research is based on general and specific methods of studying the economic processes, facts and phenomena of management requests for increasing the functionality of accounting for agricultural business management. The scientific base of the research was scientific works of domestic and foreign scientists on accounting functions in the management system, materials of international scientific-practical conferences and seminars, results of personal experience and observations.

Results. *Accounting as an information system, which is designed to make operational and strategic management decisions, needs to expand its functionality and increase its tasks. These categories have become one of the main ones in accounting, but also in management, as indispensable tools of managerial relations in business. Today, accounting is facing a scientific problem that needs theoretical and methodological justifications and practical solutions. It is necessary to expand the functionality of accounting in agrarian enterprises in order to meet management requests focused on achieving the strategic goal of the enterprise and maximize the value of business.*

The analysis of the evolution of information requests of the branch management and the priority of accounting functions in the development of agrarian business makes it possible to conclude that the priority task characterizes the process of information support for customers and consumers.

According to the results of studying the classifications of functions, we have concluded that most often the scientists indicate the information function, the second most important is the control, and then the analytical and evaluation. Considering different approaches of scientists to classification of accounting functions and summarizing the results of the research, we concluded that the existing set of accounting functions does not allow to fully fulfill the tasks set before it.

Therefore, in the current conditions of development of the global economy, the solution of this problem requires both theoretical and methodological justifications. That is why an important component of increasing the importance of accounting in the management of agrarian business is the expansion of its functionality, in particular by isolating new objectively formed functions.

Given the priority of accounting functions in the development of agrarian business, they should be classified according to the information requests of the management system, as a result of which we propose to introduce a cost-oriented function and the function of saving capital and economic security of business.

The capital saving function is a tool through which the formation of equity, regulation of property relations and business management, which provides a legal platform for completeness of payments with owners and guarantees the economic security of the enterprise. This function will facilitate the management of capital formation and its use. The value-oriented function is based on creating the market value of the business or providing the assets with the characteristics of the most valuable investments. It reflects the change in the value of the property of the enterprise from the point of view of transformation of its value in the external environment and allows to better understand the alternative advantages of investment sources.

The proposed functions are aimed at identifying the degree of participation of owners in the management of the business entity, completeness of payments with them and determining the market value of agricultural businesses, increasing the investment attractiveness of Ukrainian agricultural enterprises.

Discussion. *Further scientific research in the direction of increasing the functionality of accounting in the management of agricultural business, it is advisable to carry out on the basis of domestic and foreign experience where the basis is the assertion that is built on the basis that accounting becomes the main function of management, which will facilitate the implementation of all functions of the management system. This will allow you to determine the place of accounting functions in achieving the goal of the management system, which will help in the formation of feedbacks between management and accounting.*

In-depth study of accounting functions will create the basis for improving the theoretical and methodological level of its development and will enhance functionality in the management system of agricultural business. Functional approach will allow to study the object of accounting not from the point of view of internal structure, set of interrelations of elements of its system, but on the other hand - interrelations with the external environment.

Key words: *managerial decisions, value-oriented management, accounting system, accounting theory, accounting practice, accounting functions, capital conservation function, value-oriented function.*

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 1, bibl.: 11.

Актуальність теми. Розвиток теорії та методології будь-якої системи виконують її функції, які відповідають на запитання: «які задачі виконує та для чого вона призначена?». Бухгалтерський облік як інформаційна система, яка призначена для управління, потребує розширення його функціональності та збільшенням вирішуваних завдань. Це стало головним в бухгалтерському обліку, разом із тим і в менеджменті, як обов'язкові інструменти управлінських відносин в бізнесі. Тобто, функції бухгалтерського обліку визначаються управлінською системою, які залежать від завдань, що задаються менеджментом підприємства.

З цієї позиції система бухгалтерського обліку характеризується як основна функція управління, що виконує інформаційну роль для прийняття рішень і реалізації завдань контролю за ресурсами та ефективності результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем функцій та завдань бухгалтерського обліку, приділяли велику увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: С. О. Біла [1], С. Ф. Голов [2], Г. Г. Кірейцев [5], О. А. Лаговська [7], М. Г. Чумаченко [8], І. Ф. Шерр [9] та інших.

Мета дослідження. Мета статті полягає у систематизації існуючих підходів класифікації функцій бухгалтерського обліку та їх розвиток на запити системи управління.

Виклад основного матеріалу. У наукових виданнях по-різному визначається сутність поняття «функція». В більшості функцію трактують як явище, яке залежить від іншого явища. Поняття «функція» широко використовується у математиці та означає перетворення і визначається як роль, значення будь-чого, закон, за яким кожному значенню змінної величини присвоюється відповідно визначена величина.

Сутність функції бухгалтерського обліку визначається як вплив на управлінський об'єкт і суб'єкт, дія його властивостей, спрямованих на пізнання фінансово-господарських фактів. Роль функціонального підходу бухгалтерського обліку в системі прийняття рішень є фундаментальною. Пізнання функцій слід розглядати як передумову розвитку бухгалтерського обліку в ролі інструментарію для управління бізнес-процесами підприємств.

Пізнання функцій, як зазначав Г. Г. Кірейцев, є необхідною передумовою розуміння головного в обліку – його ролі в управлінні виробництвом [4 с. 142]. Отже, сучасна система бухгалтерського обліку за своїм призначенням забезпечує запити менеджменту, на основі реалізації його функціональної корисності в управлінні.

По відношенню до принципів та елементів методу бухгалтерського обліку функції є первинними, саме тому чітка їх ідентифікація сприятиме розвитку теорії і методології бухгалтерського обліку й визначенню його місця в системі управління бізнесом, а також забезпечить його цілісність та ефективність. Г. Г. Кірейцев зазначав, що кожна з функцій бухгалтерського обліку виконується за допомогою кількох елементів методу обліку, а кожний елемент методу забезпечує реалізацію кількох функцій [5].

Зарезультатами аналізу літературних джерел класифікацій функцій бухгалтерського обліку можна перекоонатися, що найчастіше вчені вказують інформаційну функцію, другою за рейтингом є контрольна, а потім аналітична й оцінювальна.

Окремі науковців крім, восьми основних функцій бухгалтерського обліку, виділяють управлінську, яка забезпечує менеджмент оперативною інформацією щодо фінансово-господарської діяльності підприємства для прийняття управлінських рішень. Не погоджуючись із думкою авторів, вважаємо, що облік не здійснює управління, а є лише однією із функцій управлінської системи, а процеси забезпечення користувачів інформацією про діяльність підприємства для прийняття управлінських рішень реалізує інформаційна функція.

Отже, із зазначеного вище можна стверджувати, що бухгалтерському обліку приписують управлінську функцію. Щодо цієї проблеми серед учених, що вивчають теорію менеджменту, існують різні підходи стосовно місця обліку в складі функцій управління. Одні вчені вважають облік самостійною функцією управління, інші –

загальною, або розглядають його з двох сторін – як функцію управління і як інформаційну систему.

З цього приводу М. Г. Чумаченко зауважував, що господарський облік не слід відносити до функцій управління, а визначати як важливу складову частину інформаційної системи, інструмент управління та засіб зворотного зв'язку між об'єктом управління й управлінською системою [8, с. 3].

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку постає наукова проблема, що потребує теоретико-методологічних обґрунтувань і практичного вирішення розширення функціональності бухгалтерського обліку з метою задоволення запитів управління, орієнтованих на досягнення стратегічної мети діяльності підприємства та максимізації облікової вартості бізнесу.

Більшість завдань які ставилися перед бухгалтерським обліком сформовані моделлю пострадянської системи - контроль за виконанням планів, що лежало в основі соціалістичного змагання. У процесі наукового дослідження нами систематизовано інформаційні запити галузевого управління та пріоритетність функцій обліку в розвитку бізнесу (табл. 1).

Таблиця 1

**Еволюція інформаційних запитів галузевого управління
та пріоритетність функцій обліку в розвитку бізнесу (на прикладі аграрного)**

Період	Замовник, споживач	Нормативні документи з реформування обліку	Інформаційні запити	Пріоритетна функція обліку
Приватизація в АПК (1991–1999 рр.)	Держава	Програма реформування бухгалтерського обліку. ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Інформація щодо вартості та збереження державного майна та його ефективного використання. Зведені показники фінансової звітності як основа показників макrorівня	Інформаційна Контрольна
Реформування аграрного сектору економіки (2000–2004 рр.)	Колективний власник (пайовики, спілки співвласників тощо)	П(С)БО, що регламентують порядок облікового відображення основних об'єктів обліку та їхнє представлення у фінансовій звітності	Вартість і розмір майнових та земельних паїв, їх структура. Дані щодо визначення розміру орендної плати. Стан розрахунків за майно. Формування, склад власного капіталу	Інформаційна Оцінна
Сучасний етап розвитку аграрного сектору (2005 р. – по даний час)	Власники, групи співвласників, учасники	П(С)БО, які доповнюють об'єктний склад обліку та розкривають методику облікового відображення нових об'єктів	Можливості впливу на збільшення вартості підприємства; формування правової основи функціонування власного капіталу та забезпечення економічної безпеки бізнесу	Жодна із функцій обліку не забезпечує повною мірою запити управління

Джерело: розроблено автором.

Проведений аналіз, щодо еволюції інформаційних запитів галузевого управління та пріоритетність функцій обліку в розвитку бізнесу дає можливість зробити висновок, що пріоритетне завдання характеризує процес інформаційного забезпечення замовників та споживачів.

З переходом до інформаційного етапу розвитку суспільства широкого використання набули інформаційні системи різного типу. Особливе місце серед них належить обліковій системі як інформаційній основі функціонування та розвитку управління. Впорядковані дані бухгалтерського обліку під дією стандартних облікових процедур перетворюються на повноцінне інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень. При цьому важливими стають не факти здійснення тих чи інших господарських явищ і процесів, а їхнє інформаційне представлення.

Позиція Г. Г. Кірейцева полягає в тому, що підсистема обліку в управлінні покликана шляхом реалізації інформаційної функції забезпечувати зворотний зв'язок між суб'єктами й об'єктами управління, взаємозв'язок між функціями управління і тим самим максимально сприяти розвитку інших підсистем, функцій і механізму управління в цілому [5]. Облікова інформація, як продукт бухгалтерського обліку, становить основу інформаційної системи, від удосконалення якої залежить ефективність системи управління.

Розглянуті зазначені функції вирішують основні класичні завдання облікової системи:

- надання необхідної інформації щодо фактів господарської діяльності для менеджменту підприємства;
- контроль за збереженням ресурсів власників;
- визначення фінансових результатів підприємства.

«Завдання бухгалтерії, – як зазначав Ф. Шер, – дати правильну картину та надати результат господарської діяльності, спрямований на створення, збереження та збільшення цінності» [9]. Слід зазначити, що зростання інформаційних запитів галузевого управління призводить до появи нових завдань у забезпеченні розвитку бізнесу.

Враховуючи сучасний стан економічних відносин, система управління бізнесом ставить перед бухгалтерським обліком глобальні завдання: встановлення залежності між показниками ринкової вартості та балансовою оцінкою майна підприємства. На необхідності зміни завдань бухгалтерського обліку, орієнтованих на управління вартістю, також наголошує проф. О. А. Лаговська. Науковець відмічає, що бухгалтерський облік повинен бути орієнтований на виконання такого завдання, як забезпечення максимізації вартості підприємства. Дане завдання включає наступні підзавдання: 1) визначення вартості підприємства та облікове відображення процесу її формування, 2) ідентифікація та облікова оцінка факторів впливу на вартість підприємства як комплексної економічної категорії; 3) генерування інформації та облікове керування елементами вартості підприємства за типологічною структурою [7].

Відповідно до виділених завдань які ставить управлінська система перед бухгалтерським обліком змінюється пріоритетність його об'єктів. Саме тому, реалізація таких завдань спрямовує розвиток бухгалтерського обліку на забезпечення інформацією щодо факторів формування вартості підприємства, як в теоретичній так і

в методологічній площині, на основі трансформації його принципів та елементів. Адже, чинна модель вітчизняної системи бухгалтерського обліку, базується на класичному балансовому рівнянні, що спрямована на визначення фінансових результатів та за контролем майна власника. Де грошовий вимірник є основним принципом бухгалтерського обліку та фінансової звітності за допомогою якого узагальнюються господарські операції підприємства у фінансовій звітності.

Розглянувши різні підходи вчених щодо класифікації функцій бухгалтерського обліку й підсумовуючи опрацьований матеріал, робимо наступні висновки. Діючі функції системи бухгалтерського обліку не можуть виступати тим інструментом, що дозволить вирішувати задачі щодо економічної безпеки та управління вартістю підприємства. Тому, в сучасних умовах розвитку глобальної економіки, система бухгалтерського обліку має удосконалюватися на основі зростання її функціональності, метою визначення вартості підприємства як на теоретичному, так і на методологічному рівнях.

Враховуючи пріоритетність функцій обліку в розвитку бізнесу, слід їх класифікувати відповідно до інформаційних запитів системи управління, в результаті чого пропонуємо ввести вартісно-орієнтовану функцію, функцію збереження капіталу та економічної безпеки бізнесу (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація функцій бухгалтерського обліку відповідно до інформаційних запитів системи управління

Вартісно-орієнтована функція заснована на визначенні ринкової вартості бізнесу та наданні активам характеристик найбільш цінних інвестицій. Вона відображає зміну вартості ресурсів підприємства з позиції трансформації його цінності у зовнішньому

середовищі та дає змогу краще усвідомити переваги альтернативних інвестиційних джерел.

Вартість підприємства відіграє важливе значення в менеджменті, що створює основу для розвитку бізнесу. Його рівень розвитку – це результат господарювання та ефективного управління підприємством. Але сьогодні вітчизняна практика бухгалтерського обліку управлінську систему орієнтує на отриманий прибуток як основний критерій ефективності діяльності підприємства. Так, як в ринкових умовах результатом ведення бізнесу є не тільки отриманий прибуток, а й забезпечення зростання вартості діючої компанії, що підкреслює його орієнтацію на майбутнє. Управління бізнес-процесами має бути спрямоване на вартісні параметри оцінки ефективності діяльності підприємства. Вартість підприємства, її зростання є головною метою стратегічного управління. Так як з нарощенням вартісних показників бізнесу збільшується його привабливість для потенційних і реальних інвесторів. Це зумовлено їхньою орієнтацією при виборі об'єкта інвестування із високим рівнем ринкової вартості майна, якими володіє або управляє підприємство. Саме, в умовах глобалізації, основною ціллю розвитку підприємств є зростання його вартості, що підкреслює високу економічну ефективність, фінансові параметри та рівень конкурентних позицій в світовому економічному середовищі.

Вартість – це економічна категорія, що визначає рівень ринкових взаємовідносин між покупцем та продавцем, який показує вигоди від володіння купленим товаром. Тому розвиток бухгалтерського обліку має бути орієнтований на розширення його об'єктів, предмета в просторі та у майбутньому часі. Для цього потрібно розширити межі інформаційної бази для формування продукту облікової системи на запит менеджменту та користувачів із різними цільовими потребами.

У такому сенсі цінним є дослідження проф. С. Ф. Голова, який пропонує побудову системи багатоцільового обліку, що використовуватиме не лише грошову оцінку, а також надаватиме інформацію за допомогою негрошових вимірників [2].

Саме тому для оцінки вартості підприємства в сучасних умовах розвитку світової економіки недостатньо використовувати класичний баланс. Необхідно доповнити фінансову звітність показниками нефінансового характеру, які надаватимуть таку інформацію, що впливатиме на створення вартості підприємства. Однак сьогодні такі показники залишаються поза системою бухгалтерського обліку.

Тому сьогодні ефективне управління бізнесом має будуватися на умовах збалансованого підходу до оцінки матеріальних і нематеріальних активів підприємства на основі фінансових та нефінансових показників. Розширення інформаційної бази для менеджменту можливе за допомогою відображення нефінансових показників в системі бухгалтерського обліку. В цілях створення інформаційної бази для управління вартістю підприємства зарубіжний вчений, Дж. Л. Харрісон [11], пропонує розширити систему бухгалтерського обліку за допомогою включення до її складу нефінансових показників.

Такий підхід вимагає нових інструментів управління, які визначають вартість балансових та не балансових об'єктів в грошовій оцінці. В результаті такої потреби, необхідно діючій системі бухгалтерського обліку розробити інструментарій, який дасть

можливість на основі інформації фінансового і нефінансового характеру визначати вартість бізнесу.

Отже, вартість підприємства – це вираження в грошовому виразі вартості балансових та небалансових об'єктів на основі фінансових та нефінансових показників із врахуванням потенційних стратегічних доходів в умовах конкурентного середовища. Саме вартісно-орієнтована функція забезпечить реалізацію завдань бухгалтерського обліку щодо максимізації вартості на основі фінансових та нефінансових показників. Вона стане однією із пріоритетних у розвитку бухгалтерського обліку, на основі сукупності теоретичних та методичних прийомів для визначення фінансових та нефінансових показників. Це створить умови для ефективного вартісно-орієнтованого управління в умовах глобалізації економічного розвитку країни. Вартісно-орієнтована функція сприятиме виділенню ключових критеріїв вартості бізнесу, тобто 20% показників, які, згідно з принципом Парето, визначають 80% вартості компанії, що стане в основі для формування ефективної управлінської системи. Це допоможе підприємствам у досягненні головної мети – оперативності прийняття рішень у вартісно-орієнтованому управлінні.

У наукових дослідженнях дедалі частіше прослідковується зв'язок капіталу з накопиченням прибутку та зростанням вартості бізнесу. «Капітал є джерелом утворення багатства інвесторів підприємств, добробуту найманих працівників та через фінансову систему країни – усіх членів суспільства» [10, с. 18]. Отже, капітал – це все, що здатне приносити економічні вигоди для бізнесу, сприяє збільшенню вартості компанії і є основною для системи управління. У межах бухгалтерського обліку капітал – це джерело утворення майна, внесене на баланс при створенні підприємства або придбане у процесі господарської діяльності, що зараховується на правах власності та регламент набуття якого закріплено відповідними юридичними документами.

Слушно зазначає Г. Г. Кірейцев, що в сучасних умовах система менеджменту і методологія бухгалтерського обліку зорієнтовані на забезпечення збереження капіталу, отримання максимальних прибутків та відображення їх показників у стандартизованій фінансовій звітності. Інші завдання і цілі управління процесами суспільного економічного відтворення та його обліково-аналітичного забезпечення залишаються другорядними [4].

Власник вкладає капітал у підприємство з метою його зберігання та примноження. У такому випадку подвійна природа фактів господарської діяльності, пов'язаних із рухом майна власників, має економічне та юридичне спрямування. Економічне пов'язане з обліком надходження та використання майна власників, що розкриває ефективність господарських процесів та явищ. Ефективність використання вкладеного капіталу визначається приростом вартості ресурсів, який отримало підприємство внаслідок його використання у бізнес-діяльності за звітний період.

Юридична природа бухгалтерського обліку пов'язана з контролем прав власників та економічною безпекою на власне та позичене майно, що підтверджує законність і доцільність дій у структурі власного капіталу.

Економічна безпека – це здатність будь-якої системи протистояти загрози виникнення втрат прав власників на майно або забезпечення захисту інтересів від реальних і потенційних економічних загроз.

Метою забезпечення безпеки бізнесу у площині бухгалтерського обліку є:

- захист прав власників на майно;
- виявлення загроз бізнесу в системі бухгалтерського обліку;
- система збереження ресурсів підприємства;
- захист конфіденційної інформації та комерційної таємниці;
- комп'ютерна безпека.

Для досягнення вищенаведених цілей, необхідно вирішувати наступні завдання:

- уникнення загроз економічній безпеці бізнесу в площині бухгалтерського обліку;
- захист слабких сторін бізнесу;
- організація оперативного забезпечення економічної безпеки;
- збір, оцінка, аналіз інформації та даних, щодо прогнозування стратегії розвитку бізнесу з метою уникнення загроз;
- забезпечення контролю за збереженням ресурсів підприємства;

Отже, розкриті аспекти завдань економічної безпеки підприємства вказують на те, що необхідними заходами для підвищення рівня захищеності її є формування ефективної системи бухгалтерського обліку, через впровадження ефективних систем управління безпекою, забезпечення збалансованості фінансово-економічних показників, стратегічну орієнтацію бізнесу на довгостроковий розвиток.

Швейцарський дослідник І. Ф. Шер в праці «Бухгалтерія і баланс» (1925 р.) [9, с. 16] розглянув категорію власності з юридичної точки зору, яка в бухгалтерському обліку називається капіталом. Таке спрямування обліку встановлює зв'язок між економікою та правом. Розвиваючи юридичне трактування балансу, І. Шер зазначає, що «до активів належать лише ті господарські блага, право власності на які перейшло до суб'єкта господарювання» [9, с. 178]. Іспанець Б. Солозано, що здійснював свої дослідження у межах юридичної облікової теорії, пропонує способи інтерпретації бухгалтерського балансу залежно від запитів користувачів – банкірів, підприємців, кредиторів, оскільки ним баланс розглядається як рівність заборгованості усіх осіб, з якими було укладено договори на підприємстві (актив) із обсягом прав і зобов'язань, що впливали із цих договорів (пасив) [6].

Основною проблемою для визначення оцінки рівня безпеки бізнесу є відсутність достовірної інформації. В умовах інноваційної моделі ведення бізнесу, стара парадигма бухгалтерського обліку, яка була спрямована на виявлення, фіксацію, оцінку, збір, обробку, систематизацію та узагальнення інформації, потребує переосмислення. Діюча методика бухгалтерського обліку, не гарантує надійність і безпеку бізнесу.

Вважаємо, що саме функція збереження капіталу та економічної безпеки стане інструментом, за допомогою якого здійснюватиметься формування власного та позичкового капіталу, регулювання відносин власності та управління бізнесом, що забезпечує правову платформу повноти розрахунків із власниками та позичальниками та гарантує економічну безпеку підприємства. Функція збереження капіталу та економічної безпеки сприятиме виявленню ступеня участі власника в управлінні підприємством, відповідатиме правовій основі його використання, забезпечить економічну безпеку бізнесу, що дасть можливість приймати ефективні рішення в управлінні капіталом.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Бухгалтерський облік є багатофункціональною системою, покликаною забезпечувати збереження майна підприємства, а також соціальний захист працівників на підприємстві, надавати достовірну оцінку результатів господарської діяльності й інформації користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Вважаємо, що формування функцій бухгалтерського обліку має здійснюватися на основі завдань, визначених з урахуванням запитів управління. Де, пріоритетною функцією є інформаційна, а всі інші - похідними. Гармонізація функцій бухгалтерського обліку дасть можливість розв'язати основні завдання у досягненні мети управлінської системи, окреслити його місце в системі управління, з'ясувати межі обліку й відокремити його від інших наук.

Бухгалтерський облік стає основною функцією управління, що сприяє виконанню всіх функцій управлінської системи. Це забезпечує зворотний зв'язок між менеджментом та бухгалтерським обліком. Адже, реалізація функцій системи управління неможлива без інформаційної бази, де основним джерелом формування її є бухгалтерський облік на основі взаємодії своїх функцій.

Запропоновані функції спрямовані на виявлення ступеня участі власників в управлінні господарюючого суб'єкта, повноти розрахунків із ними та визначення ринкової вартості бізнесу, підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України.

Подальші наукові дослідження у напрямку зростання функціональності бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом доцільно проводити на основі твердження, що бухгалтерський облік стає основною функцією в управлінні, що сприятиме реалізації всіх функцій управлінської системи. Це дасть можливість визначити місце функцій бухгалтерського обліку у досягненні мети управлінської системи, що дозволить у подальшому формуванню зворотних зв'язків між менеджментом та бухгалтерським обліком.

Поглиблене вивчення функцій бухгалтерського обліку створить основу підвищення теоретичного і методологічного рівня його розвитку та посилить функціональність у системі управління бізнесом. Функціональний підхід дасть змогу вивчити об'єкт бухгалтерського обліку не з погляду внутрішньої будови, сукупності взаємозв'язків елементів його системи, а з іншого боку – взаємозв'язків із зовнішнім середовищем.

Література

1. Біла С. О. Тінізація економіки – головна перешкода демократизації українського суспільства URL: ftp://www.edportal.org.ua/books/Conference_2002/Bila.pdf (дата звернення: 10.04.2019).
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. К.: Центр навч. літ-ри, 2007. 522 с. URL: <http://https://www.twirpx.com/file/262483/>
3. Каплан Р. Нортон Д. Сбалансованная система показателей: от стратегии к действию. 2-е изд. испр. и доп.. / пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. 320 с.

4. Кірейцев Г. Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2007. 236 с.
5. Кірейцев Г. Г. Розвиток функцій бухгалтерського обліку. Вісник ЖІТІ. Економічні науки. 2000. № 12. С. 67 – 71.
6. Кулик В. А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: монографія. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 186 с.
7. Лаговська О. А. Модифікація завдань бухгалтерського обліку в умовах управління орієнтованого на максимізацію вартості підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 2 (56). С. 120 – 125.
8. Чумаченко М. Г. Бухгалтерский учет: прошлое, настоящее... будущее?! *Світ бухгалтерського обліку*. 1997. № 1. С. 2 – 12.
9. Шерр И. Ф. Бухгалтерия и баланс. [редакция, дополнения и примечания проф. Н.С. Лунского]. – 3-е издание; / перевод с 5-го немецкого издания С. И. Цедербаума. – М.: Издательство «Экономическая жизнь», 1925. 579 с.
10. Ярошук О. В. Аналіз формування капіталу підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Тернопіль, 2004. 20 с.
11. Harrisson G. L. Culture and accounting change. A new perspective on corporate reporting regulation and accounting policy formylation. *Accounting, Organizations and Society*. 1986. Vol. 11, no. 3. P. 233 – 252.

Reference

1. Bila, S.O. (2002). Tinizatsia ekonomiky – golovna pereshkoda democratization ukrayinskoho suspilstva [Tinization of the economy is a major obstacle to the democratization of Ukrainian society] [in Ukrainian].
2. Golov, S.F. (2017). Buhgalterskyi oblick y Ukraini: analys stany ta perspektuvu rosvutky [Accounting in Ukraine: An Analysis of the Status and Prospects of Development: Monograph] Kyiv: «Centr nav. lit.» [in Ukrainian].
3. Kaplan, R. & Norton D. (2003). Sbalansirovana sistema pokasatelei: ot strategii k deystviyu [Balanced scorecard: from strategy to action]. Moscow: SAO Olimp-Bisnes. [in Russian].
4. Kireytsev, G.G. (2007). Rosvutok buhhalterskoho oblicky: teoriya, profesiya, mizhpredmetni, zv'yazki [Accounting development: theory, profession, cross-curricular relations]. Zhitomir: ZhDTU [in Ukrainian].
5. Kireytsev, G.G. (2000). Rosvutok buhhalterskoho oblicky [Development of accounting functions] Visnyk ZhITI/ Ekonomichni Nauuku, 12, 67-71 [in Ukrainian].
6. Kulik, V.A. (2010). Buhgalterskyi Balans: munyle, sychasne, maybutne [Balance sheet: past, present, future]. Poltava: «RVV PYET» [in Ukrainian].
7. Ladovsky, O.A. Modificazia zavdan buhhalterskoho oblicky y umovah upravlinna orientovanogo na mksumisaziyi vartosti pidpruemctva [Modification of accounting tasks in conditions of management focused on maximizing enterprise value]. Visnyk ZhITI/ Ekonomichni Nauuku, 2 (56), 120-125 [in Ukrainian].

8. Chumachenko, M.G. (1997). Bukhgalterskiy uchet: proshloye, nastoyashcheye... budushcheye?! [Ratio: past, ... nunc futuri?!] Svit bukhgalterskoho obliku. 1, 2-12 [in Ukrainian].
9. Sherr, I.F. (1925). Bukhgalteriya i balans [Accounting and balance]. Moscow: «Izdatelstvo «Yekonomicheskaya zhizn»» [in Russian].
10. Yaroshchuk, O.V. (2004). Analiz formuvannya kapitalu pidpryemstva: [Yaroshchuk OV Analysis of capital formation of an enterprise]. Extended abstract of candidate's thesis. Sumy: SumSU [in Ukrainian].
11. Harrison, G.L. & McKinnon, J.L. (1986). Culture and accounting change. A new perspective on corporate reporting regulation and accounting policy formylation [Culture and accounting change. A new perspective on corporate reporting regulation and accounting policy formylation]. *Accountig, Organizations and Society*. 3, 233 – 252 [English].

Статтю отримано 30 липня 2019 р.

Article received July 30, 2019.